

wieniem się dżumy ma się pokazywać widmo na skrzydłach nietoperza» (vol. IV, ed. 1955, p. 755). Prin întreaga sa activitate, H. Rzewuski trece și el drept un « oriental » printre polonezi. În dialectele polone de sud cuvîntul este cunoscut sub forma *ciuma*, ca în română, de pildă în expresia « Bodaj cię ciuma wziena » (Karłowicz I, 448), care, frazeologic și semantic, corespunde expresiei populare românești « lua-te-ar ciuma ! ». Înainte de sec. XIX se foloseau termenii *mor*, *zaraza morowa* (*Wielka Encyklopedia Powszechna Ilustrowana*, vol. XVII, Warszawa, 1896, p. 728). Termenul *ciuma* a început să fie cunoscut și folosit la poloni cam pe la începutul sec. XIX, poate și datorită vestitei epidemii de ciumă de pe vremea lui Caragea (1812—1818), care fără îndoială, a avut răsunet și urmări pe teritoriile slave, vecine Moldovei. În felul acesta el ar fi putut ajunge să fie cunoscut și de scriitorii citați încă înainte de a-l folosi în activitatea lor literară; dar mai târziu, aflîndu-se în Orient (Crimeea, Egipt, Arabia), ei au preferat să-l folosească așa cum l-au auzit la sursă, mai ales că, în esență, era vorba de un fenomen pe atunci frecvent și specific în această parte a lumii (v. exemplul din *Konrad Wallenrod*, în notă). Credem, deci, că în limba literară termenul *dżuma*, datorită prezenței lui *dż-* inițial, netrecut la *cz*, cît și condițiilor în care a fost folosit prima dată de scriitorii romantici care l-au consacrat, nu poate fi considerat de origine română, ci de origine turcă, în orice caz orientală, venit prin filieră slavă de răsărit (vezi și alte împrumuturi din limbile turcece: *dżagan*, *dżamia*, *dżygît* ș.a. prezentate în SD, ca și altele ca *dżida*, *dżiryt* -SWO 165). De origine românească poate fi considerat numai *ciuma*, mai ales în contextul citat, dar care n-a intrat în limba literară, rămînînd propriu dialectelor polone și ucrainiene, aflate în contact cu nordul Moldovei.

fujara < czes. *słowac. fujara* z rum. >, (II, 986—987). Împrumut din română, prin filieră cehă și slovacă, pe calea transhumantei păstorești. Cu sensul propriu de ‘instrument muzical popular’ este folosit mai ales în forma diminutivă, cu suf. *-ka*: *fujarka*, cu exemple din K. W. Wójcicki (1807—1879), T. Lenartowicz-Syrokomla (1822—1893), Artur Gruszecki (1853—1929) și Igor Newerly (n. 1903); un alt diminutiv, de gradul al doilea, *fujareczka*, este ilustrat cu un citat din Maria Konopnicka (1842—1910), autoarea unui întreg ciclu de versuri cu titlul comun « Na fujarce ». *Fujara*, simțit ca augmentativ, este definit prin ‘fluiet mare’, cu două exemple, unul din W. Gomulicki, celălalt din St. Trembecki (1730—1812): « Czyli wiejskie piosneczki zagrasz na fujarce, ... ». În această formă augmentativă, *fujara* este folosit și cu sens depreciativ, peiorativ, pentru ‘un om nepăsător, indolent, neîndemînat și chiar prostănac’ (pol. *niedzara*, *niedolega*), sens apărut cam pe la începutul secolului nostru, după cum o dovedesc exemplele, din Andrzej Strug (« Ojcowie nasi », 1911) și din Halina Rudnicka (« Płomień gorejący », 1951). Un derivat adjectival, referitor la cîntece sau sunete ‘din fluiet’: *fujarkowy*, la Jan Kaspro-wicz (1912), St. Przybyszewski (1926), Maria Rodzewiczówna (1927). *Fujara* și *fujarka* sînt atestate încă de SL (I, 676), dar numai cu sensul propriu, în timp ce *fujareczka* și *fujarkowy* apar de-abia în SW (I, 780)¹. Bogată informație asupra termenului dă Sławski (I, 240), care explică forma *fujara*, fără *l*, din rom. dial. *fueră*, provenit din *flueră* > *frueră* (după St. Wędkiewicz). În SStp. nu apare. Fără îndoială că la bază a stat rom. dial. *fluietă* (Tiktin, II, 637: Tr. Ban.

¹ În SW se dă și compusul *fujarostwo* ‘niedolestwo’ (neîndemînat), pe care SD nu-l înregistrează. Este un exemplu concret de cuvînt numai *posibil* în limbă, creat de autorii SW și pe care SD face bine că nu-l atestă, cită vreme nu este folosit; de altfel citatul din SW nu poartă indicația sursei.